

ADALÉKOK NAGYVÁRAD KÉPZŐMŰVÉSZETI ÉLETÉHEZ, 1944–49

*A cél a magyar név fenntartása, ápolása és olyan erőbe juttatása,
hogy csak alapos gatyafelkötéssel lehessen vele versenyre kelni.¹*

(NAGY ALBERT, 1946)

Különös és valószínűleg teljesen egyedi Erdély és Partium 20. századi művészettörténetében, hogy a nagyváradai képzőművészek közvetlenül a második világháború befejezése után nagyfokú intézményfejlesztésbe kezdtek, erős korporációs tevékenységet valósítottak meg.

Nagyvárad – ahogyan Észak-Erdély – a bécsi döntés (1940. aug. 30.) után újra Magyarország része lett. A Magyarországot elfoglaló németek 1944. március 27–28-án bevonultak a városba. A szövetségesek kétszer bombázták a települést (1944. jún. 2., szept. 6.), majd az év okt. 12-én elfoglalták a szovjet és román csapatok, és bevezették a szovjet katonai adminisztrációt (1944. nov. 11.), amely egészen a Petru Groza kormány megalakulásáig (1945. március 6.) volt érvényben. Nagyvárad újra a királyi Románia része lett, első munkás polgármestere Ványai Károly (1945. márciustól), ettől kezdve kommunista vezetésű a város. 1947. dec. 30-án lemondatták Mihály királyt, kikiáltották a népköztársaságot. Hozzákezdtek a szovjet típusú, szocialistának nevezett, bolsevik minták alapján kialakított Románia megvalósításához. 1948. június 11-től államosították, az országos és a helyi hatalom mindenütt a kommunisták kezébe került.

Itt fontos utalnunk a város etnikai összetételére. Az 1941-es évből és másfél évtizeddel későbből (1956) állnak rendelkezésre adatok. 1941-ben a város lakossága 98 621 fő, magyar 90 715, román 5104, német 696, szlovák 110, zsidó 1560, cigány 107, egyéb nemzetiségű 2106. 1956-ban a 99 663 fős összlakosságból magyar 59 072, román 35 644, német 344, szlovák 106, zsidó 3610, egyéb nemzetiségű 4603.² Feltűnő a magyarság létszámának a harmadával való csökkenése és a román etnikum hétszeres növekedése. Végül is 1970 körül billent át a lakosság számaránya a románok javára. A város etnikai összetételét mindenképpen oda kell képzelnünk a nagyváradai képzőművészeti élet, az ott dolgozó magyar képzőművészek aktivizálódása mögé. Valamint azt is, hogy a gyors megszerződésük bizonyos szempontból talán történelmi ellenreakció arra, hogy a második világháború előtt, Károly király diktatúrája idején, 1938-tól fölszámolták az egyesületeket, politikai pártokat és szervezeteket.³ A háború után, a (megint új) hatalom alakulása idején úgy gondolhatták, hogy nekik kell kezükbe venniük sorsuk irányítását, legalább saját szervezetük megalakításával.

Másfél hónappal a szovjet katonai adminisztráció bevezetése után, még annak az idejében, hónapokkal Petru Groza kormányának megalakulása előtt létrejött a Nagyváradai Képzőművészek Szakszervezete. Ez valójában az 1932-ben Balogh István, München Mikes Ödön, Molnár Róza, Tibor Ernő és Baráth Mór közreműködésével megalakult Nagyváradai Képzőművészek Egyesületének az utóda. A Nagyváradai Képzőművészek Szakszervezete 1944. december 24-én jóváhagyott alapszabálya szerint működik, célja „rendes tagjai gazdasági, szociális és erkölcsi érdekeinek előmozdítása és megvédése (kiállítások rendezése, műterem, anyag beszerzése, rendes tagjai továbbfejlődéséhez segítségnyújtás, fiatal művészek képzése, propaganda kifejtése stb.)”. Minden szakszervezet, klasszikus értelemben, szakmánként alakult érdekvédelmi tömegszervezet. A Nagyváradai Képzőművészek Szakszervezete alapszabályzatában is dominál az érdekvédelmi jelleg. Sőt az alapszabály azt rögzíti, hogy az új egyesülés „tisztán gazdasági érdekcsoportosulás”, noha a képzőművészeti egyesületek hagyományos működési elemeivel is elegyíti az érdekvédelmiakat (1. melléklet).

A diplomás képzőművészként egzisztálók szervezete lett, a profiké, ezért a tagságot erősen megválogatták. Egy évvel korábban megjelent egy cikksorozat, amely szerint a városban él és dolgozik: Macalik Alfred, Pozsonyi Jenő, Váradi Albert, Barát Móric, Tibor Ernő, Karácsonyi Géza, Szini Sebő Zoltán, Fleischer Miklós, Gross Károly és Megyeri Barnabás.⁴ Nagy Albert festőművész a kolozsvári vegyes szakszervezet képzőművészeti alcsoportja megalakulása után⁵ Cs. Erdős Tibortól tájékozódva említette egyik, Miklóssy Gábornak írt levelében: „Önöknlé, váradiaknlé egészséges és természetes folyamat eredményeként létrejött a megalakulás oly módon, hogy az oda nem valók nem is léphettek be a szervezetbe.”⁶ Saj-

nos nem áll rendelkezésünkre a nagyváradai szakszervezet névsora az összehasonlítás elvégzésére, így csupán azt rögzíthetjük, hogy 1947-ben már a Művészek, Írók, Újságírók Vegyes Szakszervezetének részeként működhettek ők is (kulturfelelős: Cs. Erdős Tibor festőművész). Minőségi törekvéseiket föl nem adva szorgalmazták, hogy „magánygyűjteményekből igazi képzőművészeti alkotásokat mutassanak be a munkásságnak”, a hiányzó képtárat pótolandó.⁷ Az elvárásokat tett követte: a nagyváradai múzeumban intézmények és magánygyűjtemények anyagából (Feszty, Csók, Vaszary, Rudnay, Jándi, Szőnyi, Kmetty, Perlrott, Herman L., Zádor I. alkotásaiból) nyílt kiállítás, amelyhez kapcsolódott László Gyula kolozsvári egyetemi tanár előadása *Művészet és giccs* címmel.⁸

A vegyes szakszervezet közös román-magyar kiállítást szervezett a kolozsvári Múcsarnokban.⁹ Nagy Albert buzdítja, kéri Miklóssyt s rajta keresztül a váradai képzőművészeket: „Nagyon kérjük tehát, hogy 4-4 munkával vegyenek részt. Egyetlen mérték a minőség. [...] Egy ilyen komoly közös román-magyar megmozduláskor első-, másod- és harmsorban a lényeg a *munkában való részvétel*” (kiemelés Nagy Alberttől). A kiállítás zsűrijében (hét magyar, hat román tag, de az elnököt ők adták) Miklóssy Gábor is részt vett, és a váradiak szerepeltek a tárlaton.¹⁰ A katalógus magyar nyelvű bevezetőjében László Gyula – ahogyan Nagy Albert is idézett levelében – a megbékéléstől írt, a „kiállításnak jelképi ereje van. [...] Együtt élő népeink művészei is testvéri együttesben állítanak ki. [...] Jobban értjük egymást, közelebb vagyunk egymáshoz, mint valaha is álmodtuk volna, s mint hétköznapijainkban gondoljuk.” Ezt a harmonikusnak tételezett képet a politika diktálta szocreál elvárások kialakulásakor is rombolták. „Romániában 1947-ben sikerült [...] megteremteni a szocreál alapokon álló képzőművészeti szövetséget, amely 1948-ban még többé-kevésbé néprontos, a következő évben már ortodox zsdánovista jellegű.”¹¹ Már a nagyváradai szakszervezet céljai között szerepelt az, hogy a munkásokat nívós képzőművészeti alkotásokkal kell megismertetni, és ennek érdekében kiállítást is szerveztek. A munkásságnak a képzőművészeti kultúrába történő bekapcsolását, szovjet mintát követve, jobbbára a Kommunista Párt előírásai szerint végezték. „A képzőművészet terén is szükségessé teszi tehetséges munkásművészek kiképzése feltételeinek a megteremtését” – fogalmazza meg a korabeli elvárást a helyi lap.¹²

Ebben a munkában a nagyváradai képzőművészek élén jártak, megfelelő keretet biztosítva e tevékenységnek. Korábbi városi magániskolai kezdeményekre tekintettel a felszabadulás után létrehozták Nagyvárad thj. város Képzőművészeti Iskoláját 1945-ben. (2. melléklet) Tájékoztató füzeté szerint az iskola célja: „Az ipari dolgozóknak, akiknek foglalkozása bizonyos művészi képzettséget kíván, elméleti és gyakorlati oktatást nyújtani, továbbá a született tehetségek művészi irányba való fejlesztése és továbbképzése.” Továbbá részletesen ismertetik az iskola célját, a felvételt, a költségeket, valamint a rajz-, festészet-, szobrászat-, grafika- és művészettörténet tanításának a jelentkezők számára legfontosabb tudnivalóit. Alapjában véve pozitív, előremutató a városi képzőművészeti oktatásnak ilyen formában történő megszervezése.

1945. május 1-jétől működő¹³ képzőművészeti iskola alkalmazottai fizetését a főntartó, a polgármesteri hivatal folyósította.¹⁴ 1946 októberében már a második évük kiállítását rendezték meg a Szakszervezeti Tanács székházában. A két éve működő iskola 69 növendékének („a növendékek háromnegyede munkás”) közel 300 munkája szerepelt. A helyi újság műfajonként számolt be a kiállított darabokról, valamint tudósított arról is, hogy művésztelenen, „a város nyaralótelepén, Remecen ingyenesen dolgoztak a természetben 2 hetet a növendékek”. A cikkíró egyik, a korban fontos tanulságként állapítja meg, hogy „a művészet megszűnt a kiváltságosok pénzkeskedvése lenni”, ám végső konklúzióként feladatot is megszabott: „a politikai nevelés hiányát a jövőben okvetlenül ki kell küszöbölni”.¹⁵ A nagyváradai képzőművészek elég hamar a politika, az egyeduralkodóvá vált Román Kommunista Párt szolgálólányáivá tették a műveik egy részét. Először újságrajzokkal, agitatív művekkel (Cs. Erdős Tibor,¹⁶ Ruzicskay György¹⁷ stb.) a választásokat segítették, a Kommunista Pártot támogatták, a meglehetősen nagy példányszámú *Fáklya*, a Román Kommunista Párt Nagyvárad-Tartományi Bizottságának hetilapja hasábjain. Miklóssy Gábor kicsit később, 1848 centenáriuma rendezett kiállításra való fölkészülése után¹⁸ kapcsolódott be ebbe a munkába. Őnála 1948. május 1-jén indult el a szocreál tematikájú rajzok – majd festmények – sorozata.¹⁹ Ennek az új szemléletnek, a hős munkás, a szocialista építés tematikájának való megfelelés bizonyosan érezte hatását a rajziskola napi gyakorlatában is, hiszen Miklóssy Gábor a *Program analitika 1948/49. tanév, rajz- és festő szak*²⁰ című tanmenetében írta: „Kirándulás gyárakba. Munkások krokizása. [...] Különböző munkástípusok krokizása különböző munkahelyeken.” A korrigáló tanárok egyéniségétől függően természetesen a hétköznapi életből vett jelenetek is szerepeltek a festői feladatok között. „Kötött témát dolgoztak fel, a piac egy jelenetét kellett megfesteni, kis terjedelmű kompozíció, színnel.”²¹

Kiállításokon is egyre több, a kor diktálta igényeknek megfelelő munka került nyilvánosságra. Az 1947-es Erdélyi Képzőművészeti Szalon népfrent alapon szervezett tárlatán még csak egy *Munkásfej* tűnt föl, és még két aktfestmény is szerepelt. Ez utóbbi tematikát ettől kezdődően számították romániai kiállításokról, kiállítótermekből, a kommunista pártirányítás nem tűrt meztelen emberi testeket – megfestve. Annál inkább elvárták a munkás, a hősi élmunkás, a szocialista munkahelyek optimista bemutatását. Az 1949-es nagyváradi tartományi kiállításon már a zsűriben is szerepelt két munkás, a kiadott leoporellóban pedig az iránymutató fölhívás: „Tudósok, Művészek és Írók! Tudásotokkal, tehetségetekkel és munkaerőtökkel szolgáljátok a szocializmus építését, a haladó kultúrát! Alkossatok népünkhez méltó műveket!”²² A kiállított munkáknak több mint kétharmada a szocreál tematika elvárásainak próbált megfelelni. Néhány rajziskolai növendék (Bodor Lujza, Jeremendi Jenő, Kondorosi Vilma, Korodi Jenő) munkái is helyet kaptak a tárlatban. Foglalkozásonként (*Bányász, Hegesztő, Vasestergályos, Vasöntő, Szovjet bányászok* stb.) és a munkában fölmutatott eredményeik szerint (*Élmunkás, Élmunkásnő, Bányász, Munkahős* stb.), valamint a munkahelyeiken (*Dolgozó nők a csipkegyárban, Vasöntőde, Mozdonyjavító műhely*) jelenítik meg a kor hőseit, a munkást. Elvontabb tematikát is próbáltak ábrázolni (*A művészet a népé, Teljesítsük az 1949. évi gazdasági tervet, Békeharc*), de jelen vannak Lenin- és Sztálin-portrék is.²³ A szobrok között szerepelt *Ady, Dózsa György kivégzése, Bălcescu-Petőfi* (gipszrelief) és az új osztályellenség: *A kulák*. Az erősen tematizált együttesben néhány tájkép és önarckép még őrizhette a kor diktálta tematikától való mentességet.

A rajziskola működésében azonban lassan bizonyos zavarok keletkeztek (csak jelentős levonásokkal folyósították a fizetéseket, mindig megkésve, jelentkeztek bizonyosfajta lazaságok és fegyelmezetlenségek), a hivatalok részéről pedig túlzó elvárások is: „Iskolánk megint inog a rossz rendelkezések miatt, amik szerint minden olyan intézményt fel kell számolni, amely önmagát eltartani nem képes.”²⁴ Mindezen problémák ellenére a rajziskola tovább működött, ha a hallgatók mindegyikéből nem is lett képzőművész, de a vizuális kultúrában való tájékozottságuk bizonyosan bővült, gazdagodott. Cs. Erdős Tibor és Miklóssy Gábor a megszerzett tanítási gyakorlatukat és festői életművük kiteljesítését 1949-től Kolozsváron, a Magyar Művészeti Intézetben folytatták.²⁵

1. Melléklet

A NAGYVÁRADI KÉPZŐMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETE ALAPSZABÁLYA

1. A Szakszervezetnek rendes tagja lehet minden nagyváradi és Bihar megyei festő-, szobrász-, grafikus- és ötvösművész, aki a Szakszervezetbe való felvételét kéri, és azt a Szakszervezet közgyűlése szótöbbséggel elfogadja. Választott tag az lehet, akit a Szakszervezet – bár nem képzőművész – céljai elérésének segítségére választott tag főkér.

2. A Szakszervezet célja: rendes tagjai gazdasági, szociális és erkölcsi érdekeinek előmozdítása és megvédése (kiállítások rendezése, műterem, anyag szerzése, rendes tagjai továbbfejlesztéséhez segítségnyújtás, fiatal művészek képzése, propaganda kifejtése stb.).

3. A Szakszervezet vezetősége: 1 elnök, 1 titkár, 1 jegyző, 1 pénztáros és 3 bizottsági tag. A vezetőséget a közgyűlés szótöbbséggel választja egy évre a rendes tagok sorából. Ha a vezetőség megbízatása idején belül lemondana, vagy kiegészítésre szorulna, újabb választásra csak a közgyűlés hivatott. Az elnökök akadályoztatása esetén a titkár helyettesíti. A pénztár ellenőrzését két bizottsági tag látja el.

4. A Szakszervezet saját kebeléből választ egy 3 tagú fegyelmi bizottságot, mely áll egy elnökből és két tagból. A fegyelmi bizottságban választott tagok is helyet foglalhatnak. A fegyelmi bizottság a vezetőségtől független hatáskörrel rendelkezik, és döntési joggal bír mindazon vitás ügyekben, amelyek a rendes tagok között felmerültek, és hozzá panasszal fordultak. A fegyelmi bizottság megbízatása is egy évre szól.

5. A Szakszervezet tisztségei bizalmi állások, és azokért fizetés, sem más előny nem igényelhető. Az egyesülés vagyonát csak a Szakszervezet céljaira lehet felhasználni.

6. A Szakszervezet rendes tagjai számára az alapítási díj (mely belépéskor fizetendő) 25.- pengő, a tagsági díj havonta 2.- pengő. Választott tagok 2.- pengő beíratási és 1.- pengő havi tagdíjat fizetnek. Akik 3 havi tagdíjnal többel tartoznak, s azt az egyszeri felszólítás után nem fizetik meg, töröltetnek a tagok sorából.

7. A Szakszervezet kollektív kiállításain csak a rendes tagok vehetnek részt, azonban a részvétel nem kötelező. A kiállításra beküldött műtárgyak elbírálását esetenként választott öttagú bírálóbizottság végzi, melynek tagjai választott tagok is lehetnek. A bírálóbizottság döntése ellen nem lehet fellebbezni.

8. Egvényi kiállítások megrendezéséhez a Szakszervezet csak erkölcsi segítséget nyújthat, anyagi támogatás semmilyen formában nem igényelhető.

9. A Szakszervezet módot nyújt arra, hogy rendes tagjai idegen kiállításon is részt vehessenek, ha azt tagjai és a Szakszervezet érdekében állónak tarja.

10. A Szakszervezet évenként 2 közgyűlést köteles tartani, rendkívüli közgyűlést bármikor összehívhat, ha annak szüksége mutatkozik, vagy ha a tagok 2/3-ad része ezt kéri.

11. A közgyűlés határozatképes, ha azon a tagok 2/3-ad része jelen van. Ha a vezetőség bármely tagja az ülésekről három egymásután következő esetben igazolatlanul maradna távol, tisztségéről lemondottanak tekintendő, és üresen hagyott helye betöltendő.

12. Tekintettel arra, hogy a Nagyváradai Képzőművészek Szakszervezete tisztán gazdasági érdekcsoportosulás, tagjait politikai hovatartozandóság tekintetében mindaddig nem befolyásolja, amíg az a fennálló törvénybe vagy rendbe nem ütközik.

13. Bármelyik tag kizárható a Szakszervezetből, ha magatartása a többi tagok érdekeit sérti, vagy olyan bűncselekményt követ el, mely a művészi etikával nem fér össze, vagy politikai magatartásával a Szakszervezetre veszélyt hozhatna.

14. A Szakszervezet feloszlását csak a határozatképes közgyűlés mondhatja ki, és vagyonának felosztása felett is csak az dönthet.

Fenti Alapszabályt a Nagyváradai Képzőművészek Szakszervezetének 1944. december 24-én tartott közgyűlése tárgyalta és jóváhagyta.

Nagyvárad, 1944. december hó 26-án.

Balogh István
elnök

Radványi Károly
titkár

2. melléklet

Nagyvárad Thj. Város
KÉPZŐMŰVÉSZETI ISKOLÁJA
Rákóczi-út 12. III. emelet
1945
TÁJÉKOZTATÓ

Nagyvárad Thj. város Képzőművészeti iskolája

Az iskola célja:

Az ipari dogozóknak, akiknek foglalkozása bizonyos művészi képzettséget kíván, elméleti és gyakorlati oktatást nyújtani, továbbá született tehetségek művészi irányba való fejlesztése és továbbképzése, valamint általános képzőművészeti és iparművészeti ismeretek széles körben való terjesztése.

Tancsoportok:

1. Alakrajz kezdők és haladók részére.
2. Képzőművészeti és díszítő festészet.
3. Képzőművészeti és díszítő szobrászat.
4. Művészi és ipari grafika.
5. Szaktanfolyamok.

Felvételi vizsga:

A jelentkező növendékek felvétele vizsga alapján történik. E felvételi vizsga célja annak megállapítása, hogy a jelentkező a rajzolásban, festésben vagy mintázásban bizonyos fokú gyakorlati és művészi hajlammal bír.

A felvételi vizsgák évenként szeptember hó 3-án, 4-én, 5-én, továbbá február hó 28-án, 29-én, 30-án vannak. A felvételi vizsgára minden jelentkező a megjelölt napokon d. u. 5 órakor rajzpapírral, rajzszénnel vagy írónnal és akvarellfestékkel jelenik meg.

A vizsgamunkát az igazgató és a szaktanárokból álló vizsgabizottság bírálja meg, s ennek javaslata alapján veszi fel az új növendékeket.

Beíratási és egyéb költségek:

Az iskola növendékeinek beíratási díja 135 lei, tandíja 1080 lei, bizonyítvány, bélyeg, nyomtatvány és kiállítási illeték 270 lei. Tanszer és modellhozzájárulási díj havi 135 lei.

Tehetséges és szegény sorsú növendékek tandíjmentességben részesülnek.

A tanítványok beírása szeptember hó 1., 2., 3-án lesz. A tanítás első napja SZEPTEMBER HÓ 7-IKE DÉLUTÁN 5 ÓRA.

RAJZOKTATÁS

A növendékek képességéhez és rajzban elért fejlettségi fokához mérten síkban fekvő préselt növényeket, mértani testcsoportokat, edényeket, gipszornamenseket, virágokat, rovarokat, madarakat stb. rajzolni kerülvél, tollal vagy szénnel. A haladók élő minta vagy gipszöntvény után fejeket és egész alakot rajzolnak. Oktatást nyernek az emberi és állati testformák megismerésében és anatómiájában.

FESTÉSZET

Oktatást nyújt az akvarell, tempera és olajfestési technikában, továbbá a díszítő festészeti eljárások eljáratításában. A kezdők részére forma- és színtanulmányok természet után, a haladók csendélet, táj, fej, egész alak és kompozíciós feladatokat oldanak meg. Miniatűr festés. DÍSZÍTŐ FESTÉS: A természet utáni tanulmányok síkdíszítménnyé való feldolgozása, sablonvágás, kartonok átvitele falfelületre. Falfestés.

SZOBRÁSZAT

A kezdő növendékek egyszerűbb természet utáni gyakorlatokat folytatnak, a haladottabbak fejet és egész alakot mintáznak. Dombormű, kislasztika és monumentális szobrászatban, valamint ezek (gipsz, kő, terrakotta és rézanyagok) elkészítésében nyernek kiképzést. DÍSZÍTŐ SZOBRÁSZAT: Természet utáni tanulmányok díszítménnyé s iparművészeti tárgyakká felhasználása, anyagformák készítése, gipsz és műköntés, kőfaragás.

GRAFIKA

MŰVÉSZI GRAFIKA: Elemeinek ismertetése (ceruza-, toll-, szénrajz és ecset). A sokszorosításhoz felhasználható anyagok (linóleum, karton, fa), a rézkarc és rézmetszés elméleti és gyakorlati alkalmazása.

IPARI GRAFIKA: Aránytan, ornamentika, betűtörténet és betűvetés, reklámtervezés, könyvművészet, Mőser-karc és ólomtetszés, a magas-, sík- és mélynyomó eljárások elméleti és gyakorlati alkalmazása.

IPARMŰVÉSZEZET

Melynek alkotásai használhatóságuknál fogva az élettel szorosabb kapcsolatban vannak, a következő tanszakok létesülnek: Textil és ruhatervezés, díszlet- és kosztümtervezés, mozaik, üveglablak, kerámia, sgraffito, dekorációs falfestés, ötvösség.

IPARI TOVÁBBKÉPZŐ TANFOLYAMOK: Belső berendezés, bútortervezés, szőnyegtervezés stb. szakok. MŰVÉSZEZETTÖRTÉNET

Valamennyi szakcsoport növendékei részére külön előadásorozat nyújt bepillantást a művészetek történetébe. Az előadásokon sorra kerülnek a művészet múltjának nagy stíluskorszakai, melyek napjaink művészetéhez vezetnek. Ezek keretében jelennek meg a múlt hatalmas építészeti, szobrászati és festészeti alkotásai, melyeket képvetítés segítségével szemlélhetnek a növendékek, s így megismerik a külföldi városok és világhírű műzeumok ma még nehezen hozzáférhető kincseit. Rajtuk tanulmányozhatják egy-egy kor stílusát, művészeti igényét, melyet a kor társadalmi, politikai és gazdasági jelenségeivel hoznak összefüggésbe. Itt az alkotóművész megkapja az elméleti ismeretszerzéshez szükséges irányítást, a műiparos pedig azt a szerkezeti és díszítő stílus ismeretét, mely gazdag útravalót jelent majd későbbi munkássága folyamán.

Sümegei György

■ JEGYZETEK

1. Nagy Albert levele Miklóssy Gábornak, 1946. dec. 4. In: Miklóssy Gábor: *A szépség a szellem rangja*. Komp-Press Kiadó, Kvár, 2004. 64. A továbbiakban: Miklóssy A szépség 2004.
2. hu.wikipedia.org/wiki/Nagyvárad#_sz.C3.BClettek
3. www.oradea.ro/pagina/istoria-orasului-oradea?limba=2
4. Castanó-Közszeghy Marianne: *Nagyvárad művészei*. I. Nagyvárad, 1943. nov. 28. III. évf. 270. sz., 6. II. 1943. nov. 29. III. évf. 271. sz. 4. III. 1943. dec. 1. III. évf. 273. sz. 4. Feltűnő, hogy sem Cs. Erdős Tibor, sem Miklóssy Gábor nem szerepelt a felsorolásban, noha Nagy Albert azt írja Miklóssynak, hogy „Kovács Zoltánon keresztül úgy tudom, hogy Váradon Ön és Erdős T. a művész”. Miklóssy: *A szépség* 2004. 65.
5. Kolozsvárott 1946-ban alakult meg a Művészek, Írók, Újságírók Vegyes Szakszervezete, amelynek elnöke Gaál Gábor, alelnöke az író Nagy István.
6. Miklóssy A szépség 2004. 65.
7. *Megvalósul a képzőművészeti kiállítás*. Fáklya 1947. jún. 8. II. évf. 33. sz. 2.
8. *A múzeumi kiállítás elé*. Fáklya 1947. jún. 15. II. évf. 39. sz. 4.
9. *Salonul Ardelean/Erdélyi Képzőművészeti Szalon*. Cluj-Kolozsvár, 1947. április–május. Kétnyelvű katalógus a Művészek, Írók és Újságírók Vegyes Szakszervezete kiadásában.
10. Festők: Balázs G. Árpád, Balogh István, Erdős Tibor, Macalik Alfréd, Miklóssy Gábor (egyedül ő négy munkával), szobrászok: Fekete József, Máthé József, Megyeri Barnabás, Szabó József. Miklóssy díszoklevelet kapott a kiállítási szereplésért.
11. Pataki Gábor: „*Van alkonyat, mely olyan, mint a hajnal*”. *Képzőművészeti viták, 1948–1949*. In: *A fordulat éve*. Politika képzőművészet építészettől 1947–1949. Bp., 1998. 219.
12. Baló Béla: *Munkásművészek nevelésének feltételei*. Fáklya 1947. jan. 8. II. évf. 2. sz. 4.
13. Rákóczi út 12. szám, III. emelet
14. A tanárok – Erdős Tibor, Balogh István, Miklóssy Gábor, Máthé József, Radványi Károly „a magyar rendszerű IX. fiz. o. 3. fozoktatának megfelelő tiszteletdíjat”, Mottl Román Pál igazgató havi 500 pengőnek megfelelő 15 000 lejt, Csiky Gyula óradó tanárnak 16 pengő óradíjat állapítottak meg. Miklóssy: *A szépség* 2004. 63–64.
15. (e. gy.): *A városi Képzőművészeti Iskola évváró kiállítása*. Fáklya 1946. okt. 13. I. évf. 10. sz. 4.
16. Erdős Tibor: *Miénk a Nap, mienk a föld*. Fáklya 1946. nov. 17. I. évf. 15. sz. 2., *Útban az unákhhoz* című rajza ugyanebben a számban jelent meg. *A munka mérlegén*, Fáklya 1946. dec. 22. I. évf. 20–21. sz. 3., ugyanezen szám 5. oldalán: *Román leány ünneplőben*.
17. Ruzicskay György festőművész „1944. augusztus 2. után készült festményei [...] a munkásság, az egész nép harci napjait mutatják be”. Fáklya 1946. nov. 10. I. évf. 14. sz. 4. Ruzicskay György: *Szavazz a Napra az 1. számú listára*. Fáklya 1946. nov. 17. I. évf. 15. sz. címlapra.
18. „48-ban a váradi múzeumi centenáris pályázaton a három első díjat nyertem. '48 májusában 11 kompozícióm volt kiállítva a Bolyai Egyetem kiállításán. Ez évben készítettem a Munkásszertárak Lenin, Sztálin, Gh.-Dej nagyméretű portréit.” Miklóssy A szépség 2004. 14
19. Sümegei György: *Miklóssy Gábor*. Kriterion Könyvkiadó, Kvár, 2009. 24–25.
20. Miklóssy A szépség 2004. 11–12.
21. Zoltán Dezső: *Munkás festőnövendékek között a Városi Képzőművészeti Iskolában*. Fáklya 1948. máj. 1. III. évf. 101. sz.
22. *Expoziția Regională de Artă Plastică/Képzőművészetek Tartományi Kiállítása*, Oradea-Nagyvárad. Catalog, 1-21 mai 1949.
23. A Román Kommunista Párt kiadványokkal is erőteljesen terjesztette a propagandát. Már 1947-ben kiadták V. Kemerov: *A polgári művészet hanyatlása* című brosúráját, amely meghatározza az elvárt stílust: „A szocialista realizmus művészete, amely az új, felsőbbrendű társadalmi rendszer erejét és legyőzhetetlenségét tükrözi, korunk legelőrehaladottabb eszméit, Lenin és Sztálin pártjának eszméit jeleníti meg művészi formában.”
24. Miklóssy A szépség 2004. 71.
25. Néhány volt nagyváradi tanítványuk is Kolozsváron tanult tovább, pl. Kondorosi Vilma.